

Santeri Taavitsainen

Rahanpesulakiuudistuksen vaikutus pieniin ja keskisuuriin tilitoimistoihin

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Tradenomi

Liiketalous

Opinnäytetyö

Maaliskuu 2023

Tiivistelmä

Tekijä(t):	Santeri Taavitsainen
Otsikko:	Rahanpesulakiuudistuksen vaikutus pieniin ja keskisuuriin tilitoimistoihin
Sivumäärä:	36 sivua + 0 liitettä
Aika:	Toukokuu 2023
Tutkinto:	Tradenomi
Tutkinto-ohjelma:	Liiketalous
Suuntautumisvaihtoehto:	Laskenta ja rahoitus
Ohjaaja(t):	Sivutoiminen lehtori Merja Lindholm

Vuonna 2017 Suomessa julkaistiin uudistus rahanpesulakiin sekä siihen, miten terrorismin rahoitusta seurataan. Uudistuksen taustat liittyvät Euroopan unionin (EU) rahanpesudirektiivin uudistukseen, jonka tarkoituksena on laajentaa ja yhdenmukaistaa lainsäädäntöä EU:n jäsenvaltioiden välillä. Rahanpesulainsäädännön yhdenmukaistaminen helpottaa kansainvälistä yhteistyötä. Uudistuksen myötä monelle toimialalle tuli velvollisuus luoda omasta toiminnastaan rahanpesun riskiarvio sekä rekisteröityä rahanpesurekisteriin. Uudistuksen myötä myös tilitoimistot kuuluivat näihin toimijoihin.

Tutkimuksen tarkoituksena on tuoda esille, miten uudistuksen vaikutukset ovat otettu tiitoimistoissa vastaan. Tutkimuksessa keskityttiin pieniin, noin 5 henkilön, toimijoihin. Onko uudistus, joka on suunniteltu laajuudessaan kattamaan kaikki Euroopan unionin toimijat huomionut pienet toimijat ja miten.

Tutkimuksen alussa taustoitetaan rahanpesun historiaa sekä sitä, miten rahanpesun valvonta sekä rahanpesua koskeva lainsäädäntö ovat historian saatossa muuttuneet. Rahanpesua koskevan valvonnan sekä rahanpesua koskevan lainsäädännön muutokset käydään läpi niin Suomen lainsäädännön kuin myös EU:n osalta. Lisäksi tutkitaan sitä, miten EU:n uudistukset ovat vaikuttaneet kotimaiseen lainsäädäntöön.

Tutkimuksen ongelmaan perehdytään haastattelujen kautta. Tutkimuksessa haasteltiin alalla toimivia yrityksiä. Haastattelujen perusteella luodaan kuva siitä, miten uudistus on otettu vastaan sekä sitä, miten ala on kokenut uudistuksen.

Avainsanat: Rahanpesurekisteri, riskianalyysi, tilitoimisto, rahanpesulaki

Abstract

Author(s): Santeri Taavitsainen
Title: The effect of the money laundering act reform on small and medium-sized accounting firms
Number of Pages: 36 pages + 0 appendices
Date: May 2023
Degree: Bachelor of Business Administration
Degree Programme: Economics and Business Administration
Specialisation option: Accounting and finance
Instructor(s): Merja Lindholm, Part time lecturer

In 2017, Finland published a reform to the money laundering act and to how the financing of terrorism is monitored. The background of the reform is related to the reform of the European Union's (EU) money laundering directive, which aims to expand and harmonize the legislation between EU's member states. Harmonization of the money laundering legislation facilitates international cooperation. With the reform, many industries became obliged to create a risk assessment of their own operations concerning the money laundering and to register to the money laundering register. Accounting firms were among these actors.

The purpose of this study is to provide a picture of how the effects of the reform have been received in the accounting firms. The study focused on small actors, of around 5 employees. Since the reform has been designed to cover all actors of the EU, does it take small actors into account and how?

At the beginning, the study gives background for the history of money laundering and how money laundering control and the money laundering legislation have changed throughout the history. The changes in the money laundering control and the money laundering legislation will be brought up by Finnish legislation as well as EU's legislation. In addition to that, the study also examines how the E's reforms have affected to the domestic legislation.

The problem of the study is examined through interviews. Accounting firms operating in the industry were interviewed in the study. The interviews paint a picture of how the reform has been welcomed and how the industry has experienced the reform.

Keywords: Money laundering register, Risk assessment, Accounting firm, Money laundering act.

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Tutkimuksen tausta	1
1.2	Tutkimusongelma ja tavoitteet	2
1.3	Tutkimuksen rakenne	3
2	Rahanpesu	4
2.1	Rahanpesu yleisesti	4
2.2	Rahanpesu Suomessa	5
2.3	Rahanpesulain uudistus	7
2.4	Rahanpesurekisteri	8
2.5	Rahanpesulakiuudistuksen vaikutukset tilitoimistoihin	9
2.5.1	Riskiarvio	9
2.5.2	Asiakkaan tunteminen	11
2.5.3	Ilmoitusvelvollisuus epäilyttävästä liiketoimesta	14
2.5.4	Sisäinen valvonta	15
2.5.5	Alakohtainen ohjeistus kirjanpitäjille	16
3	Rahanpesun lainsäädäntö	17
3.1	Lainsäädäntö Suomessa	17
3.2	Rahanpesudirektiivit EU:ssa sekä niiden vaikutukset Suomeen	19
3.2.1	Ensimmäinen rahanpesudirektiivi	19
3.2.2	Toinen rahanpesudirektiivi	20
3.2.3	Kolmas rahanpesudirektiivi	20
3.2.4	Neljäs rahanpesudirektiivi	21
3.2.5	Viides rahanpesudirektiivi	21
4	Haastattelut	22
4.1	Haastattelujen runko	22
4.2	Haastattelu 1	23
4.3	Haastattelu 2	24
4.4	Haastattelu 3	25
4.5	Haastattelu 4	27
5	Haastatteluiden analysointi	28

6	Toimenpiteet tilitoimistoissa	29
7	Kehitysehdotukset	30
8	Päätäntö	31
	Lähteet	34

1 Johdanto

Vuonna 2017 Suomessa julkaistiin uudistettu laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä. Lain tarkoituksena on nimensä mukaisesti estää rahanpesua sekä terrorismin rahoittamista Suomessa ja edistää tämänkaltaisten toimintojen paljastamista sekä vähentää rikollista hyötyä näillä tavoilla. Lain tarkoituksena on myös helpottaa rikollisen hyödyn tuottamien rahojen tai muiden varojen takaisin saamista sekä seuraamista. Uudistuksen myötä monet toimijat tulivat ilmoitusvelvollisiksi epäilyttävistä liiketoimista sekä tuottamaan itsestään sekä asiakkaistaan riskiarvioraportin valvontaviranomaisille. Tämä ilmoitusvelvollisuus koskee jokaista Suomalaista tilitoimistoa.

1.1 Tutkimuksen tausta

Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (444/2017, jäljempänä rahanpesulaki) astui voimaan 3.7.2017. Lain pääasiallisena tavoitteena oli estää rahanpesua sekä terrorismin rahoittamista Suomessa. Lisäksi lailla pyrittiin jäljittämään ja palauttamaan viranomaisten toimesta rikollisella toiminnalla hankittua omaisuutta. Uudistetulla rahanpesulailla, korvattiin aiempi laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (503/2008). Rahanpesulakiuudistuksen myötä pantiin myös täytäntöön EU:n neljäs rahanpesudirektiivi (Sisäministeriö, 2017). Lakiuudistuksen myötä useat talous- sekä pankkialalla toimivat toimijat tulivat ilmoitusvelvollisiksi valvontaviranomaisille. Tähän ryhmään kuuluvat muun muassa liike- tai ammattitoimintana oikeudellisia palveluja tarjoavat yritykset, rahoituspalveluja tarjoavat yritykset, joita Finanssivalvonta ei valvo, yritysconsultointia ja sijoituspalvelun oheispalveluja tarjoavat yritykset sekä liike- tai ammattitoimintana kirjanpitoitehtäviä toiminnakseen hoitavat yritykset. (Elinkeinovalvonta, 2021.)

Viime aikoina aiheesta on kirjoitettu enenevässä määrin opinnäytetöitä. Pääasiallisesti työt ovat painottuneet finanssialan puolelle, mutta myös taloushallintoon liittyen on kirjoitettu jonkin verran. Tämä tutkimus kuitenkin eroaa muista siltä

osin, että tutkimuksen tarkoituksena on saada alalla toimivien pienempien toimijoiden ääni kuuluviin liittyen uudistuksen toimivuuteen sekä vaikutukseen heidän päivittäiseen arkeensa. Samat säädökset koskevat sekä alan suurimpia toimijoita, joiden työntekijöiden sekä asiakkaiden määrä on laajasti suurempi kuin pienillä sekä keskisuurilla toimijoilla. Tutkimus keskittyy siihen, miten säädökset ovat palvelleet näitä pieniä toimijoita. Koetaanko uudistus toimivaksi? Koetaanko että, uudistuksessa olisi pitänyt olla porrastusta tai erilaisia vaatimuksia erikokoisille toimijoille?

Oma kiinnostukseni tutkimusaihetta kohtaan heräsi oman taustani kautta. Kolmannen sukupolven aloittelevana kirjanpitäjänä kyselin opinnäytetyön aihetta etsiessäni alan suurimmista muutoksista kokeneemmilta kirjanpitäjiltä. Rahanpesulain uudistus koettiin yhdeksi suurimmista viimeaikaisista muutoksista alalla. Lisäksi halusin saada konkreettista tietoa siitä, miten uudistus on otettu vastaan sekä miten sen tuomat vaatimukset näkyvät päivittäisessä työskentelyssä.

1.2 Tutkimusongelma ja tavoitteet

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan rahanpesun ja terrorismin rahoitusta estävän lakiuudistuksen vaikutusta pieniin ja keskisuuriin tilitoimistoihin sekä sitä, miten uudistus on vaikuttanut tilitoimistojen työskentelyyn ja toimintamalleihin. Haastattelujen kohteena on sellaisia tilitoimistojen edustajia, jotka kuuluvat lakiuudistuksen ilmoitusvelvollisuuden piiriin.

Opinnäytetyössä haetaan vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- Kuinka uudistus on tilitoimistojen mielestä onnistunut?
- Miten uudistus on muuttanut tilitoimistojen toimintaa?
- Kokevatko pienemmät toimijat uudistuksen vaatimukset heidän toiminnalleen relevanteiksi?

- Olisiko uudistusta mahdollista kehittää toimivammaksi pienempien toimijoiden kannalta?

Tutkimuksen tavoitteena on luoda kuvaa siitä, miten pienemmät toimijat, joiden toiminta sekä käytänteet eroavat isoista toimijoista huomattavasti, kokevat uudistuksen ja ilmoitusvelvoitteiden toimivan käytännössä. Tutkimuksen pohjalta on mahdollista luoda keskustelua ilmoitusvelvoitteiden sekä rahanpesulainsäädännön kehittämisestä.

1.3 Tutkimuksen rakenne

Tutkimus alkaa johdannolla. Johdannon alaluvuissa käydään läpi tutkimuksen tausta, tutkimusongelma sekä tutkimuskysymykset. Tämän jälkeen käydään läpi tutkimuksen rakenne. Johdannon tarkoituksena on taustoittaa lukijalle tutkimuksen aihe sekä miksi ja miten tutkimus on toteutettu.

Johdannon jälkeen siirrytään teoriaosuuteen. Tässä osiossa taustoitetaan tutkimuksen aihetta lukijalle. Osiossa käsitellään muun muassa rahanpesun historiaa sekä sitä, miten rahanpesun valvonta on kehittynyt vuosien saatossa. Osiossa perehdytään rahanpesulainsäädäntöön niin EU:n kuin kotimaisenkin lainsäädännön kautta. Tärkeää on saada lukija ymmärtämään mitä rahanpesu kokonaiskäsitteenä tarkoittaa sekä mitä tutkimuksen aiheen taustalla on.

Tämän jälkeen siirrytään itse haastatteluihin. Haastatteluissa tutkimuksen kohteena olevan rahanpesulakiuudistuksen vaikutuksista omaan työhönsä kertoo joukko taloushallinto alan ammattilaisia. Tämän jälkeen haastattelut analysoidaan ja niistä eritellään haastateltujen kehitysehdotukset sekä tutkijanomat mielipiteet sekä ajatukset rahanpesulakiuudistuksesta.

Haastattelujen jälkeen tulee päätösluku. Tässä luvussa tiivistetään tutkimuksen lopputulos sekä pohditaan, miten tutkimus on onnistunut vastaamaan alussa esitettyihin kysymyksiin. Päätösluvun jälkeen tulevat tutkimuksessa käytetyt lähteet.

2 Rahanpesu

2.1 Rahanpesu yleisesti

Rahanpesu juontaa juurensa 1920-luvun Yhdysvaltoihin. Rahanpesu terminä juontaa juurensa mafian kehittämästä toiminnasta, jossa pesulatoimintaa käytettiin reittinä tuoda rikollista rahaa talousjärjestelmän sisään. Kieltolain aikaan Yhdysvalloissa mafia järjesti alkoholin myyntiä sekä erilaisia uhkapelin muotoja. Pienten kolikoiden vieminen pankkiin ja vaihtaminen suuremmiksi seteleiksi näin suuren operaation tiimoilta olisi herättänyt suuresti huomiota, joten kehitettiin ajatus pesuloiden perustamisesta. Harvoilla amerikkalaisilla oli tuohon aikaan pesukonetta kotonaan, joten rikolliset perustivat pesuloita. Kun pankkiin tuotiin suuria määriä kolikoita pesulayrittäjien toimesta, jäivät epäilykset pienemmiksi, sillä pesuloiden pesukoneet toimivat pienillä kolikoilla. Näin ollen rikollisella toiminnalla hankitut varat saatiin ujutettua osaksi laillista talousjärjestelmää huomaamatta. (Sahavirta 2008, 21–22.) Vielä 1920-luvulla rahanpesu oli suhteellisen helppoa, johtuen siitä, että pankki- ja rahoitusjärjestelmät olivat hyvin alkeellisia, jolloin myös valvonta oli heikkoa tai jopa olematonta (Cooper – Stack, 2018, 129).

Yhdysvalloissa 1970-luvulla Watergate-skandaalin oikeudenkäynti vakiinnutti termin ”rahanpesu” aseman osana oikeudellista sanastoa. Myös Euroopassa mafian harrastamien ihmiskaappausten lunnaina saatuja rahoja alettiin näihin aikoihin kierrättää sveitsiläisten pankkien kautta. Globaalisti käsite vakiinnutti asemansa 1980-luvulla presidentti Nixonin aloitettua tunnetun taistelunsa huumeaineita vastaan (”war on drugs”). Varsinkin Etelä-Amerikkalaisten huumekartellien historiallisen suurien tuottojen hyötyjen ujuttaminen osaksi laillista talousjärjestelmää nosti kansainvälistä keskustelua aiheen tiimoilta. Sodan myötä todettiin, että tehokkain tapa saada huumekartellit polvilleen oli nimenomaan rahanpesun eli rikollisen hyödyn kanavien tilkitseminen sekä kitkeminen kartellien toiminnasta. Tällöin myös toiminnan rahoittaminen vaikeutui ja silmukka kartellien ympärillä kiristyi. (Sahavirta 2008, 19–20.)

2.2 Rahanpesu Suomessa

Nykyisin yleisin rahanpesun muoto jokapäiväisessä elämässä on erilaiset huijausviestit, kuten esimerkiksi rakkauskirjeet, arpajaisvoitot ja pankkien nimissä tulevat tietojen kalastelut. Kyseisissä huijausviesteissä uhria pyydetään siirtämään rahaa muille tileille, jotta voitetun rahan vastaanottaminen tai suuren summan lahjoittaminen onnistuu. Pankkien tietojenkalastelussa halutaan saada selville uhrin pankkitunnukset sekä tunnusluvut, jolloin saadaan käyttöoikeus esimerkiksi vahvaan Suomi.fi tunnistautumiseen. Tällöin uhrin nimissä voidaan hakea erilaisia kulutusluottoja sekä pikavippejä. Uhrin tietämättään hänen tai hänen yrityksensä nimissä on saatettu tilata suurilla summilla erilaisia luottoja, jolloin uhrin maksukyky ja luottoluokitukset menetetään. (Ranta-aho 2013.)

Vuonna 2015 tehtiin tutkimus, jossa haastateltiin rahanpesun kanssa tekemisissä olevia viranomaisia, kuten tullia, rajavartiolaitosta, poliisia sekä muita rahanpesulaissa nimettyjä ilmoitusvelvollisia. Tutkimuksessa Pirjo Jukarainen ja Vesa Muttilainen tutkivat rahanpesun keinoja Suomessa nykyhetkessä sekä tulevaisuudessa ja selvittivät rahanpesun keinojen keskeisimmät kohteet. Keskeisemmiksi kohteiksi todettiin kiinteistöihin kohdistuva sijoitustoiminta, rakennusala, kirjanpitorikokset sekä erilaiset peiteyhtiöt ja kaksoislaskutus. Rahanpesun todennäköisiä alkurikoksia olivat muun muassa huumausainerikokset ja lääkeainekauppa sekä kyseisten huumeiden ja aineiden salakuljetus. Todettiin myös, että aloihin, joissa on paljon ulkomaalaista työvoimaa, kohdistuu riski rikollisesta hyväksikäytöstä työntekijöitä kohtaan. Varsinkin rakennusalalla on ilmennyt ulkomaisiin työntekijöihin kohdistunutta hyväksikäyttöä esimerkiksi maksamattomien lisien sekä muiden korvausten laiminlyönnistä. (Jukarainen & Muttilainen 2015, 40–41.)

Vuonna 2019 julkaistiin Talouselämä-verkkolehdessä artikkeli, jonka tutkimuksessa oli selvinnyt, että rahanpesurikosepäilyt olivat kasvaneet 2010-luvulla. Artikkelissa pohdittiin erilaisia syitä epäilyjen kasvuun. Yhtenä syynä pidettiin vuonna 2017 uudistunutta rahanpesulakia, jonka myötä rahanpesusta uutisoitiin enemmän mediassa sekä tämän myötä myös ihmisten yleinen tietoisuus

rahanpesusta lisääntyi. Samalla myös ilmoitusvelvollisten määrä kasvoi sekä heidän tietotaitoaan lisättiin vastaamaan paremmin vallitsevaa tilannetta. Artikkelissa haastateltiin rikostarkastaja Pekka Vasaraa, joka toimi rahanpesunselvityskeskukseen päällikkönä. Hänen mukaansa pankkien ilmoittamat epäilyt rahanpesurikoksista ovat olleet kasvussa, mutta pelitoiminnassa sekä rahanvälitysalloilla ilmoitusten määrä on kuitenkin vähentynyt. Peli- sekä rahanvälitystoiminnassa rahan liikehdintä ja ilmoitusten volyymi on kuitenkin suurempaa. Tutkimusta edeltävinä vuosina oli vuositasolla tehty selvityskeskukseen lähes 50 000 ilmoitusta. Tosin vain noin seitsemän prosenttia ilmoituksista johti poliisin tai muun viranomaisen tarkempaan tutkimukseen. Tilastoista kuitenkin on havaittavissa eroavaisuuksia ilmoitusten tekijöiden toimialojen suhteen. Esimerkiksi pankkien tekemistä ilmoituksista joka kolmas päättyi viranomaisten tutkintaan. Näin ollen voidaan todeta, että toimialojen välillä käsityksessä rahanpesun määritelmästä on eroja. Kaikkia tutkittuja tapauksia ei kuitenkaan voida suoranaisesti liittää rahanpesuun sillä, kaikki tapaukset eivät siirtyneet tutkintaan rahanpesuna. Vuonna 2018 kuitenkin käynnistettiin 50 uutta esitutkintaa rahanpesuun liittyen. (Talouselämä 2019.)

24.01.2019 julkaistiin keskusrikospoliin toimesta tiedote, jossa kerrottiin vuonna 2018 poliisin rahanpesuselvityskeskukseen jäädyttämästä yli 5,2 miljoonan euron rikollisesta varallisuudesta, jäädytetystä varallisuudesta noin 2,3 miljoonaa euroa saatiin viranomaisten haltuun. Tulosten kohenemisen puolesta puhuu pankkien kehittynyt taito seurata rahan liikkeitä sekä kyky havaita rahanpesua paremmin. Tämän takia myös rahanpesuselvityskeskuksen toiminta on kehittynyt. Nykyään pystytään nopeallakin aikataululla saavuttamaan tuloksia ammattimaista rikollistoimintaa vastaan, jossa raha vaihtaa nopeasti omistajaa erilaisten rahanpesutoimien takia. Rahanpesunselvityskeskus ei kuitenkaan itse suorita varsinaisia tutkimuksia vaan se voi ainoastaan tehdä päätöksiä varojen jäädyttämisestä. Kun selvityskeskus on kerännyt ja analysoinut datan sekä muut tiedot, luovutetaan tiedot tutkivalle taholle. Tutkivana tahona voi toimia joko verotaja, paikallispoliisi tai suojelupoliisi. (Keskusrikospoliisi 2019.)

Yksittäisten rahanpesuepäilysten summat vaihtelevat luonnollisesti melko laajasti, mutta esimerkiksi suurin osa pankkien tekemistä rahanpesurikosepäilyistä sijoittuu noin 10 000 ja 50 000 euron välille. Tavallisimmat ilmoituksissa esiintyvät rikokset ovat veropetoksia tai veltin rikoksia. Uutena ilmiönä on kuitenkin noussut esiin myös kansainvälisten rikollisjärjestöjen toiminta. Ulkomaisen rikollisten toimijoiden tapana on tuoda henkilöitä maahan, jonka jälkeen henkilöt avaavat useita pankkitilejä kohde maassa väärennetyillä henkilötiloilla. Avattujen tilien käyttö keskittyy pelkästään rahanpesuun. Espoossa tuomittiin vuonna 2018 kaksi tällaista henkilöä, jotka lyhyellä aikavälillä avasivat yli 30 pankkitiliä. Ei ole myöskään epätavallista, että yhteen tapaukseen liittyy monta selvityskeskukseen annettua ilmoitusta. Vasara myös korostaa haastattelussa, että niin sanotut ”toimitusjohtajapetokset” ovat yhä vahvasti tapetilla. Tällaisessa rahanpesun muodossa varoja liikutellaan keksittyjen sähköpostiosoitteiden avulla. Nykyisin finanssiala sekä muut ilmoitusvelvolliset tahot ovat hyvin perillä edellä mainituista selkeimmistä rahanpesun muodoista, joten ilmoitusten määrä on kasvanut sekä rikosten määrä on vähentynyt. (Talouselämä 2019.)

2.3 Rahanpesulain uudistus

Kuten jo aiemmin on esitetty, vuonna 2017 Suomessa toteutettiin rahanpesulainsäädännön uudistus ja nykyinen rahanpesulaki, eli rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä annettu laki (444/2017) astui voimaan. Lakia on sen jälkeen jo muutamaan otteeseen muutettu. Lakiuudistuksen taustalla on Suomea sitovat kansainväliset sopimukset sekä velvoitteet. Rahanpesulain uudistuksen taustalla on erityisesti Euroopan parlamentin ja neuvoston vuonna 2015 laatima neljäs rahanpesudirektiivi. (Eur lex 2015.) Direktiivin keskeisimpänä tavoitteena oli yhdistää ja yhdenmukaistaa EU jäsenvaltioiden lainsäädäntöä rahanpesun osalta. Direktiivillä haluttiin myös korjata vanhan lainsäädännön ongelmia sekä tarkentaa lainsäädäntöä. (Valtiovarainministeriö 2015, 26.)

Koska jäsenmaiden lainsäädännöissä oli eroavaisuuksia, uudistus ja direktiivin antaminen oli erityisen tärkeää. Koska rahanpesun torjuminen on pitkälti kiinni kansallisesta lainsäädännöstä, vaikuttivat pienetkin eroavaisuudet ja harmaat

alueet jäsenmaiden välillä suuresti rahanpesun seuraamiseen. Tämän ongelman poistaminen olikin yksi neljännen rahanpesudirektiivin keskeisimpiä tavoitteita. (Sahavirta 2008,150.) Vuonna 2008 tapahtunut finanssikriisi nosti esiin kysymyksiä siitä, onko säädösten ja lakien noudattaminen EU-tasolla asianmukaista ja tarpeeksi korkealla tasolla. Puutteet, joita havaittiin unionin tasolla, olivat niin suuria, että ne saivat koko rahoitusmarkkinoiden uskottavuuden horjumaan. Jopa yhden jäsenvaltion puutteellinen lainsäädäntö pystyi horjuttamaan koko unionin rahoitusmarkkinoita ja aiheuttamaan ongelmia muissa jäsenvaltioissa. Tästä syystä oli tärkeää luoda sellainen säädösympäristö, jota jokainen jäsenvaltio soveltaa ja tulkitsee yhdenmukaisesti. Haluttiin, että jäsenvaltioiden viranomaisilla oli yhteneväiset kanavat, joilla rahanpesua valvottaisiin. Näin ollen tutkimustyö helpottuisi ja kansainvälisestä yhteistyöstä tulisi helpompaa. Tämä kaikki johtaisi siihen, että rahoitusmarkkinoiden häiriöt vähenisivät ja rahanpesun estäminen olisi mahdollisimman tehokasta. (KOM (2010) 716, 2–17.)

2.4 Rahanpesurekisteri

Etelä-Suomen aluehallintovirasto hallinnoi sekä ylläpitää rahanpesun valvontarekisteriä. Rekisterin tarkoituksena tehostaa valvontaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen osalta. Rekisteri on aluehallintovirastolle sekä muille viranomaisille sopiva väylä kertoa rekisterin toiminnasta sekä muista ohjeistuksista ilmoitusvelvollisille. (Aluehallintovirasto 2021, 30.)

Jokaisen toimijan, joka kuuluu ilmoitusvelvollisten piiriin, on kuuluttava johonkin elinkeinovalvonnan rekisteriin. Jos ilmoitusvelvollinen on jo aiemmin rekisteröitynyt jonkin toisen elinkeinovalvonnan rekisterin piiriin ei hänen enää tarvitse rekisteröityä uudelleen rahanpesun valvontarekisteriin. Näitä toimijoita ovat esimerkiksi perintäliikkeet, kuluttajaluoton antajat sekä välitysliikkeet. Näille ja muutamille muille toimijoille on olemassa omat toimilupaluettelonsa. Rekisteröintivelvoite kuitenkin pitää sisällään sellaiset toimijat, jotka toimivat esimerkiksi seuraavilla aloilla; oikeudellisten palvelujen tarjonta, veroneuvonta, kirjapito, taide myynti sekä tavaroiden kauppa. (Aluehallintovirasto 2021, 30.)

Rekisteriin ilmoittaudutaan sähköisellä lomakkeella ja hakemus tulee tehdä 14 vuorokauden sisällä siitä, kun ilmoitusvelvollinen tulee ilmoitusvelvollisen toimialan piiriin. Rekisteröintipakko koskee jokaista rekisteröintivelvollisen toimialan toimijaa, jolla on oma y-tunnus. Tämä tarkoittaa siis käytännössä sitä, että jokaisen konserniyhtiön ja jokaisen saman omistajan omistaman yhtiön tulee ilmoittautua rekisteriin erikseen. Hakemuksessa on tultava esiin se toimiala, jolla rekisteröintivelvollinen toimii. Rekisteröinti on maksullista toimijalle ja maksun suuruus määritetään valtioneuvoston asetuksessa aluehallintoviraston maksuista. Rekisteröintimaksun lisäksi toimijoille ei aseteta kuitenkaan muita hallinnollisia kuluja. (Aluehallintovirasto 2021, 30–31.)

2.5 Rahanpesulakiuudistuksen vaikutukset tilitoimistoihin

2.5.1 Riskiarvio

Yksi rahanpesulakiuudistuksen muutoksista oli se, että tilitoimistot joutuivat jatkossa laatimaan riksiarvion. Tässä dokumentissa toimijoiden tuli paneutua sekä listata yrityksensä tarjoamat tuotteet ja palvelut sekä arvioida niiden ominaisriskitasoja asteikolla 1–4:ään. Edellä mainitun arvioinnin pohjalta toimijoiden tuli arvioida seuraavia riskitekijöitä; asiakkaat, liiketoimet, maat ja maantieteelliset alueet, jakelukanavat sekä teknologia. Jokaisessa kohdassa oli erilaisia vaihtoehtoja mitä tulisi tarkastella oman yrityksen kannalta. Kun edellä mainitut riskitekijät oli tutkittu ja erilaisia riskejä vähentävät toimet oli listattu, tehtiin jäännösriskistä vielä arvio, jossa pohdittiin, miten riskeihin tulee suhtautua. (Aluehallintovirasto 2021, 8–14.)

Vaikka rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen havainnointi ja tunnistaminen voikin olla hankalaa, voi ilmoitusvelvolliset vähentää riskejä erilaisin valvontatoimenpitein sekä huolehtimalla yleisestä ammatillisesta tarkkuudesta. Näiden toimien avulla voidaan myös hallita sitä kuinka houkuttelevana kohteena yritys tai yksittäinen toimija nähdään rahanpesun näkökulmasta. Kun riskit ymmärretään ja niitä osataan analysoida oikealla tavalla, on tämä tehokkain ja asianmukaisin

toimi rahanpesun sekä terrorismin rahoittamisen estämiseksi. Juuri riskiarvion laatiminen on ilmoitusvelvollisen paras työkalu riskiperusteisen toiminnan perustana rahanpesun havaitsemisessa sekä estämisessä. (Aluehallintovirasto 2021, 10.)

Toimiakseen riskiarvion tulee olla ajantasainen kuvaus kyseisen toimijan toimialan toimintaympäristöstä sekä riskitekijöistä. Kyseessä on kuitenkin vapaa-muotoinen ilmoitus, eli sen muotoa, pituutta tai laajuutta ole määritelty mitenkään laissa. Laissa on kuitenkin säädetty siitä, että valmiit ja laajat riskiarviomallit, jotka on suunniteltu massoille, eivät täytä ilmoitusvelvolliselle asetettuja vaatimuksia riskiarviosta. Nämä mallit toimivat ainoastaan pohjana itse laadittavalle riskiarviolle. Riskiarvion tulee aina pohjautua suoraan ilmoitusvelvollisen omaan toimintaan ja tarkastella ilmoitusvelvollisen oman toiminnan riskejä sekä tunnistaa oman toimintansa heikkouksia ja kehityskohtia. Toiminnan luonne, laajuus sekä koko on myös huomioitava tehdessä riskiarviota. (Aluehallintovirasto 2021, 10.)

Kun riskiarvio tehdään huolellisesti, on toimijan helppoa suunnitella toimintaansa sekä laatia toimivat toimintaperiaatteet rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen valvontaan ja estämiseen. Riskiarvion pohjalta on myös helppo kohdentaa oikeanlaisia resursseja valvontaan. Arvion myötä myös epäilyttävien toimijoiden tunnistaminen ja seuraaminen helpottuvat huomattavasti. Riskiarvion avulla osataan jo asiakassuhteen alkuvaiheessa tunnistaa hälytyskelloja soittavat asiat. Sen avulla opitaan myös tunnistamaan epäilyttävä toiminta jo heti sen alkuvaiheessa, jolloin siitä ilmoittaminen viranomaisille sekä sen selvittelytyö on helpompaa. (Aluehallintovirasto 2021, 10.)

Ei kuitenkaan ole riittävää, että riskiarvio laaditaan kerran ja sen jälkeen asia unohdetaan, vaan riskiarviota on tärkeää päivittää säännöllisesti. Liiketoiminta sekä esimerkiksi teknologia kehittyvät ympärillämme jatkuvasti valtavaa vauhtia, joten myös riskiarviioon on tehtävä jatkuvia päivityksiä, jotta toimintatapamme riskien tunnistamiseksi pysyvät ajan tasalla. Myös ilmoitusvelvollisen oma liiketoiminta saattaa kokea muutoksia ajan saatossa. Muutoksista tulee ilmoittaa

valvontaviranomaiselle tämän pyynnöstä ilman aiheetonta viivytystä. (Aluehallintovirasto 2021, 10.)

Aluehallintovirasto on julkaissut ilmoitusvelvollisille ohjeistuksen siitä, miten riskiarvio. Ohjeistuksessa perehdytään seikkaperäisesti riskiarviolle asetettuihin vaatimukseen sekä ylipäätään riskiperusteiseen toimintaan. Ohjeessa on lisäksi listattu jokaiselle toimialalle tärkeitä riskitekijöitä, joita ovat esimerkiksi etätunnistautuminen, virtuaalivaluutat, kyberrikollisuus sekä käteisen rahan käyttö. (Aluehallintovirasto 2021, 10–11.)

2.5.2 Asiakkaan tunteminen

Rahanpesulain 3:ssa luvussa käsitellään asiakkaan tuntemista. Lain tarkoituksena on varmistaa, että ilmoitusvelvolliset tuntevat asiakkaansa ja heidän liiketoimintansa siinä laajuudessa, että pystyvät havaitsemaan epäilyttävät liiketoimet ja ilmoittamaan niistä valvontaviranomaisille mahdollisimman nopeasti. Ilmoitusvelvollisilla ei saa olla asiakkanaan anonyymeja henkilöitä tai tilejä. Asiakkaiksi saadaan ottaa vain luonnollisia henkilöitä tai oikeushenkilöitä. (Aluehallintovirasto 2021, 12.)

Mitä ilmoitusvelvollisien sitten tulee ottaa huomioon tunnistaessaan asiakastaan? Ensinnäkin asiakas tulee tunnistaa sekä varmistua hänen henkilöllisyydestään. Tämä tehdään yleisesti passin avulla. Jos asiakas on valtuuttanut henkilön edustamaan itseään, tulee myös edustajan henkilöllisyys todentaa. Asiakkaan vaikutuspiiristä tulee myös tunnistaa asiakkaan todelliset edunsaajat sekä tarvittaessa myös todentaa heidän henkilöllisyytensä. Tämän lisäksi, kuten jo aiemmin on todettu, tulee tutustua asiakkaan toimintaan sekä seurata asiakkaan liiketoimintaa. Lisäksi on myös tärkeää selvittää epätavanomaisten liiketoimien taustat. (Aluehallintovirasto 2021, 12.)

Riskiperusteista seuranta tulee suorittaa koko asiakassuhteen ajan. Lisäksi asiakasrakenteiden tarkastelu aika ajoin on tärkeää. Myös yleisistä liiketoiminnasta tapahtuvista sekä maantieteellisistä muutoksista on tärkeää pysyä ajan tasalla. Edellä mainitut keinot auttavat vähentämään rahanpesun riskejä. Kun

asiakkaiden liiketoiminnan tiedot ovat ajan tasalla, riskiarviota on huomattavasti helpompi tehdä. Tällöin ei myöskään pääse syntymään tilannetta, jossa ilmoitusvelvollinen olisi sivuuttanut mahdolliset rahanpesuepäilyt. Yleisin varoitusmerkki asiakkaan tuntemisessa kaikilla aloilla on se, ettei asiakas suostu todistamaan henkilöllisyyttään pyydettyäessä. Myös usein vaihtuvat yhteystiedot sekä yhtiön johdossa tapahtuvat muutokset ovat selkeitä varoitusmerkkejä epäilyttävästä liiketoiminnasta. (Aluehallintovirasto 2021, 12–13.)

Riskiarvioon on myös hyvä kirjata ylös sellaiset tapaukset, jolloin on tarpeen käyttää erilaisia toimintatapoja asiakkaan tunnistamisessa. Tällä tarkoitetaan sitä, että riskiarviossa erotellaan koska on tarvetta tehostetuille tuntemismenettelmille ja koska puolestaan yksinkertaistettu tunteminen riittää. Yksinkertaistettua tuntemista voidaan käyttää silloin kun riskiarvion jälkeen voidaan todeta, että asiakkaalla on hyvin pieni riski rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen. Yksinkertaistetussa menettelyssä tulee kuitenkin suorittaa seuraavat rahanpesulain 3:n luvun asettamat velvoitteet: asiakkaan henkilöllisyyden tunnistaminen ja todentaminen, asiakkaan todellisten edunsaajien tunnistaminen ja todentaminen, asiakkaan liiketoimintaan tutustuminen sekä liiketoiminnan kehityksen ja muutosten seuraaminen tasolla, jolla poikkeavuudet voidaan huomata. Ilmoitusvelvollisen tulee myös säilyttää tuntemistietoja, eli esimerkiksi asiakkaiden passikopiota, omassa arkistossaan. Vaikka yksinkertaistetun tuntemisen piirissä on vain matalan riskitason asiakkaita, ei tämä anna oikeutta laistaa ilmoitusvelvollisen velvoitteista, vaan kyseessä on ainoastaan tuntemismenettelyn keventäminen. Näissäkin tapauksissa ilmoitusvelvollisen on seurattava asiakkaansa liiketoimintaa, jotta poikkeavuudet siinä huomattaisiin. (Aluehallintovirasto 2021, 12–17.)

Mikä sitten puolestaan on tehostettu tuntemisvelvoite? Jos ilmoitusvelvollisen riskiarvion mukaan asiakkaan liiketoimintaan liittyy tavanomaista suurempi riski tulee tehostettu tunnistaminen ottaa käyttöön. Epäilyttävät toimet voivat liittyä vain yhteen henkilöön tai yksittäiseen epäilyttävään liiketoimeen. Tähän liitetään myös liiketoimet tai kytkökset maantieteellisiin alueisiin ja valtioihin, joilla EU:n komission mukaan on riski vaikuttaa EU:n sisämarkkinoihin tai ne omaavat

muuten epäselvän tilanteen rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen saralla. Tällöin ilmoitusvelvollisen tulee kiinnittää erityisen suurta huomiota tuntemiseen. ja tutustua perusteellisesti asiakkaan liiketoimintaan sekä dokumentteihin, joita käytetään tunnistautumisessa. Lisäksi myös varallisuuden alkuperän tunnistaminen on suotavaa. Tehostettua tuntemista tulee myös aina käyttää, kun kyseessä on etätunnistaminen tai poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön tunnistaminen. (Aluehallintovirasto 2021, 12–18.)

Etätunnistamiseksi kutsutaan tilannetta, jossa henkilö ei ole fyysisesti paikalla tunnistamistilanteessa. Tällaisessa tilanteessa on vaadittava lisädokumenttaatiota tunnistamisen suorittamiseksi, jotta riskit saadaan minimoitua. Tällöin on erityisen tärkeää, että tiedot hankitaan luotettavasta lähteestä. Luottolaitokselta tulee myös varmistaa, että liiketoimeen liittyvät varat maksetaan henkilön jo aiemmin avaamalle tilille. Vaihtoehtona luottolaitoksen tekemälle tuntemiselle käy myös seuraava toimi: ”Todentaa asiakkaan henkilöllisyys vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annetussa laissa (617/2009) tarkoitetulla tunnistusvälineellä tai sähköisen allekirjoituksen hyväksytyllä varmenteella, josta säädetään sähköisestä tunnistamisesta ja luottamuspalveluista annetun EU:n asetuksen 910/2014 28 artiklassa, taikka muun sähköisen tunnistamistekniikan avulla, joka on tietoturvallinen ja todisteellinen.” (Aluehallintovirasto 2021, 18). (Aluehallintovirasto 2021, 18.)

Poliittisesti vaikutusvaltaisella henkilöllä puolestaan tarkoitetaan luonnollista henkilöä, joka toimii tai on toiminut poliittisesti vaikutusvaltaisessa tehtävässä. Näitä tehtäviä ovat muun muassa valtionpäämiehenä, parlamentin jäsenenä sekä suurlähettiläänä toimiminen. Valtioneuvoston asetuksessa VNA 610/2019 on tarkka listaus kyseisistä tehtävistä. Myös poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön puoliso tai muu aviopuoliso rinnastettava kumppani tulee tunnistaa tehostetusti. Tehostettu tunnistaminen koskee myös poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön jälkeläisiä sekä vanhempia. Lisäksi myös poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön yhtiökumppanin henkilöllisyys tulee selvittää tehostetusti. Tällöin tosin riittää, että tieto yhtiökumppanuudesta on yleistä tietoa. Poliittisesti

vaikutusvaltaisen henkilön status kuitenkin lakkaa, kun henkilö ei ole toiminut tehtävässään yli vuoteen. (Aluehallintovirasto 2021, 18–20.)

2.5.3 Ilmoitusvelvollisuus epäilyttävästä liiketoimesta

Rahanpesulain 4:ssä luvussa käsitellään ilmoitusvelvollisen velvollisuutta ilmoittaa epäilyttävistä liiketoimista. Kun ilmoitusvelvollinen havaitsee epäilyttävän liiketoimen, tulee hänen tehdä ilmoitus viipymättä rahanpesunselvityskeskukseen asiasta. Kun epäilyttävää liiketoimintaa havaitaan, tulee ilmoitusvelvollisen mahdollisuuksien mukaan selvittää liiketoimeen liittyvien varojen alkuperä. Kun tapahtuma huomataan, tulee ilmoitusvelvollisen täyttää selvitysvelvollisuutensa. Ilmoitus epäilystä tulee tehdä rahanpesunselvityskeskukseen, siitä huolimatta onko liiketoimi peruttu hylätty tai suoritettu. Tapaus täytyy myös ilmoittaa, vaikka asiakassuhteesta olisi kieltäydytty ja luonnollisesti myös asiakassuhteen voimassaollessa. (Aluehallintovirasto 2021, 24.)

Ilmoitusvelvollisen tulee tehdä ilmoitus tilanteessa, jossa yksittäiselle liiketoimelle asetettu kynnyksarvo ylitetään. Ilmoitus voidaan myös tehdä monista erillisistä yksittäistapauksista. Kun tapaus huomataan, tulee se mahdollisuuksien mukaan keskeyttää lisäselvityksiä varten. Jos ilmoitusvelvollinen kokee liiketoimessa olevan yhteyksiä rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen voidaan vaihtoehtoisesti myös kieltäytyä koko liiketoimesta. On kuitenkin mahdollista, ettei kieltäytyminen tai liiketoimen keskeyttäminen ole aina mahdollista siten, ettei siinä asetettaisi ilmoitusvelvollista vaaraan todellisen edunsaajan kuullessa asiasta. Tällaisissa tapauksissa voidaan liiketoimi suorittaa loppuun. (Aluehallintovirasto 2021, 24.)

Ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta tulee tehdä pääsääntöisesti sähköisesti rahanpesunselvityskeskuksen sähköisessä ilmoituskanavassa, mutta tietyissä tilanteissa voidaan käyttää myös muuta salattua yhteyttä tai muita turvallisia tietoyhteyksiä. Ilmoituksen tulee sisältää asiakkaan tuntemistiedot sekä selvitys liiketoimen laadusta. Lisäksi tulee myös selvittää epäilyttävän liiketoimen yksityiskohdat kuten varojen alkuperä, varojen määrä sekä se, missä tilassa liiketoimi

ilmoitushetkellä on. Ilmoitusvelvollisen tulee myös viranomaisten pyynnöstä toimittaa maksutta kaikki pyydetyt materiaalit sekä dokumentit liittyen kyseiseen tapaukseen. (Aluehallintovirasto 2021, 24–25.)

Tapahtuman jälkeen ilmoitusvelvollisen tulee säilyttää tapaukseen liittyvät tiedot viiden vuoden ajan. Viiden vuoden kuluttua asiakassuhteen päättymisestä tai epäilyttävästä liiketoimesta ilmoitusvelvollisen täytyy poistaa dokumentit asianmukaisesti, kuitenkin vain siinä tilanteessa, ettei dokumenttien säilyttämistä enää edellytetä muissa yhteyksissä. Ilmoitusvelvollista sitoo myös vaitiolovelvollisuus. Ilmoitusvelvollinen ei saa kertoa asian selvittelystä tai ratkaisemisesta kenellekään, mukaan lukien ilmoituksen kohteena olevalle henkilölle. Ilmoitusvelvollinen saa kuitenkin tarvittaessa välittää tiedot eteenpäin Finanssivalvonnan toimiluvan saaneille luottolaitoksille tai vakuutusyhtiölle. (Aluehallintovirasto 2021, 25.)

2.5.4 Sisäinen valvonta

Rahanpesulaissa määrätään, että ilmoitusvelvollisen tulee järjestää itselleen resurssiensa mukaan riittävät toimet rahanpesun sekä terrorismin rahoittamisen estämiseksi. Toimintaperiaatteiden, menettelytapojen ja valvonnan vaaditaan täyttävän vähintään seuraavat vaatimukset: sisäisen valvonnan osalta tulee tarvittaessa pystyä kehittämään toimintaa sekä ylläpitämään sisäisen valvonnan vaatimia toimintaperiaatteita sekä menettelytapoja. Lisäksi ilmoitusvelvollisen tulee järjestää yrityksen koon, toimintaympäristön sekä resurssien mukaan sisäisiä tarkastuksia, joissa otetaan huomioon ja arvioidaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevia toimia. Riittävinä toiminta- ja menettelytapoina voidaan pitää riskienhallintaan liittyviä käytänteitä, asiakkaan tunnistamista, raportointia sekä työntekijöiden toiminnan läpikäyntiä ja koulutusta. Ilmoitusvelvollisella on velvollisuus käydä läpi, miten sisäisen tarkastuksen huomioihin on reagoitu. Aktiivinen kehittäminen tulee kuitenkin suhteuttaa ilmoitusvelvollisen toiminnan kokoon. Jokaisen ilmoitusvelvollisen tulee kuitenkin nimetä johdostaan henkilö, joka vastaa rahanpesulain vaateiden noudattamisesta ja on

vastuussa sisäisestä valvonnasta, jos ilmoitusvelvollisen toiminnan luonne selaista vaatii. (Aluehallintovirasto 2021, 28.)

Ilmoitusvelvollisen tulee myös rahanpesu lain 7:n luvun 8 §:n nojalla laatia menettelytavat, joita noudatetaan epäilyttävän toiminnan ilmetessä. Tähän kuuluu esimerkiksi sellaisten kanavoiden luonti, joissa työntekijät voivat ilmoittaa havaitsemastaan epäilyttävästä toiminnasta. Näillä menettelytavoilla on tarkoitus varmistaa, että mahdolliset väärinkäytökset ja tieto epäilyttävistä liiketoimista kulkevat turvallista reittiä työntekijöiltä yrityksen johdon tietoon. Varsinaista näyttöä ilmoituksen tekemiseen ei vaadita, pelkkä perusteltu epäily riittää. Ilmoituksen laatijan ja ilmoituksen kohteen henkilötiedot tulee myös salata asianmukaisella tavalla sekä suorittaa riittävät turvatoimet ilmoituksen tekijöiden suojaamiseksi. Rikosta epäillessä onkin hyvä käyttää jo valmiiksi olemassa olevia kanavia ilmoituksen tekemiseksi, jolloin sekä ilmoituksen että ilmoittajan ja ilmoituksen kohteen oikeudet ja velvollisuudet on mahdollista käsitellä oikeellisesti. Tämä myös helpottaa tutkintaa sekä tutkinnan aikana mahdollisesti ilmenviä lisätoimenpiteitä. (Aluehallintovirasto 2021, 28–29.)

2.5.5 Alakohtainen ohjeistus kirjanpitäjille

Rahanpesulain 1:n luvun 2 §:n 1 momentin 23:n kohdan mukaan kirjanpitäjät ovat rahanpesulain mukaisia ilmoitusvelvollisia. Kohta ei kuitenkaan koske kirjanpitovelvollisen yrityksen omaa kirjanpitoa hoitavaa henkilöä. Ensisijaisesti kirjanpitäjien ilmoitusvelvollisuus perustuu heidän asemaansa havaita epäilyttävää liiketoimintaa asiakkaidensa kirjanpidossa ammattitaitonsa puolesta. (Aluehallintovirasto 2021, 34–45.)

Rahanpesulainuudistuksen myötä rahanpesulaki määriteltiin melko tiukaksi, mikä onkin synnyttänyt Aluehallintovirastolle runsaasti selvityspyyntöjä kirjanpitäjiltä. Käytännössä siis rahanpesulaki koskee jokaista kirjanpitäjää, joka tarjoaa ulkoista kirjanpitoa liike- tai ammattitoimintana. Laki koskee myös sellaisia kirjanpitäjiä, jotka eivät ole vastuussa kokonaisuuksista, vaan esimerkiksi ainoastaan palkanlaskennasta. Lakia sovelletaan myös toiminimellä toimiviin yrittäjiin,

joiden asiakkaiden rahaliikenteessä puhutaan vain pienistä summista, kuten kympeistä tai satasista, mutta myös tämän kaltainen toiminta asettaa kirjanpitäjän rahanpesulain piiriin. (Aluehallintovirasti 2021, 34–45.)

Laki ei kuitenkaan koske maaliko kirjanpitäjiä, jotka hoitavat esimerkiksi oman taloyhtiönsä kirjanpitoa, vaan ainoastaan ammatikseen kirjanpitoa tekeviä ulkoisten palveluiden tarjoajia. Myöskään erilaiset konsultoivat toimenpiteet, joissa tarjotaan neuvonantoa kirjanpidon hoitamiseen, eikä tarjota konkreettisesti kirjanpidollisia palveluita eivät sisälly lain piiriin. Viimeisenä poikkeuksena laissa on myös konsernin sisäiseen kirjanpitoon liittyvät toimijat, jotka hoitavat ainoastaan konsernin sisäistä kirjanpitoa eivätkä tarjoa palveluitaan muille ulkopuolisille toimijoille. (Aluehallintovirasto 2021, 34–45.)

3 Rahanpesun lainsäädäntö

3.1 Lainsäädäntö Suomessa

Varsinaista valvontaa rahanpesun osalta harjoittaa Etelä-Suomen aluehallintovirasto eli AVI. Kuten jo aiemmin on mainittu, rahanpesulainsäädännön uudistuksen myötä myös erilaisille elinkeinoharjoittajille on määrätty rahanpesulain mukainen ilmoitusvelvollisuus. Ilmoitusvelvollisen on tunnettava asiakkaansa liiketoiminnan keskeiset piirteet, tunnistettava asiakkaansa sekä valvottava tämän toimintaa. Jos epäilyttävää liiketoimintaa tai muuta raportoitavaa tulee esille, on elinkeinoharjoittajan ilmoitettava tästä rahanpesunselvityskeskukselle, jota ylläpitää keskusrikospoliisi. (Aluehallintovirasto 2018a.)

Suomessa kriminalisoituja rahanpesun nimikkeitä ovat rahanpesu, törkeä rahanpesu, salahanke törkeän rahanpesun tekemiseksi, tuottamuksellinen rahanpesu, sekä rahanpesurikkomus. Rahanpesu kriminalisoitiin Suomessa vasta vuonna 2014. Kuten maailmallakin rahanpesua esiintyy myös Suomessa usein järjestäytyneen rikollisuuden yhteydessä, mutta toisin kuten muualla maailmassa, Suomessa rahanpesun rikokset liittyvät yleisemmin talousrikoksiin, kun taas muualla huumausainerikollisuus on yleisin rahanpesun alkurikos.

Alkurikoksella tarkoitetaan rikosta, jolla varallisuus, jota rahanpesun avulla pyritään palauttamaan lailliseen talouskiertoon, on hankittu. Rahanpesusta tuomitavan rangaistuksen kovuus riippuu siitä, miten tekijä on ollut rikoksessa mukana, eli onko tekijä ollut mukana jo alkurikoksen vaiheessa vai vasta rahanpesussa. (Poliisi.)

Rahanpesun tekijöiden joukkoa ei ole rajoitettu, eli kuka tahansa voi syyllistyä rahanpesuun. Rikoslain 32:n luvun 6 § kriminalisoi rahanpesun. Pykälän mukaan rahanpesusta voidaan tuomita rangaistukseksi sakkoja tai enintään kaksi vuotta vankeutta. Rikolliseksi toiminnaksi katsotaan myös rahanpesun yrittämisestä kiinni jääminen. (Rikoslaki 1889,32 luku 6 §.)

Rahanpesu muuttuu törkeäksi siinä vaiheessa, kun rahanpesun taustalla voidaan todistaa olleen suunnitelmallisuutta tai vaihtoehtoisesti, jos rahanpesun rikoshyöty nousee erittäin arvokkaaksi (Rikoslaki 1889, 32 luku 7 §). Törkeässä rahanpesussa myös rangaistukset kovenevat ja myös törkeässä rahanpesussa pelkkä yritys on rangaistava teko. Törkeästä rahanpesusta saatava rangaistus on neljästä kuukaudesta jopa kuuteen vuoteen vankeutta. Jotta henkilö voidaan tuomita törkeästä rahanpesusta, tulee koko rikoksen olla erittäin törkeä. (Rikoslaki 1889, 32 luku7 §.)

Salahankkeesta törkeän rahanpesun tekemiseksi on säädetty rikoslain 32 luvun 8 §:ssä. Kyseiseen rikokseen syyllistyy henkilö, joka toisen kanssa sopii törkeän rahanpesun suorittamisesta. Rikokseen liittyy myös keskeisesti lahjusten antaminen tai ottaminen. Tähän rikokseen liitetään myös törkeät veropetokset sekä törkeästä avustuspetoksesta saatu rikoshyöty. Rangaistuksena salahankkeesta törkeän rahanpesun tekemiseksi on sakko tai vankeutta enintään kaksi vuotta. Oikeudessa tätä kuitenkin käytetään vain hyvin harvoin, sillä rahanpesun tunnusmerkit nousevat usein esiin. (Talousrikos/c.)

Tuottamuksellisella rahanpesulla tarkoitetaan puolestaan sitä, että rahanpesurikkomus on tehty huolimattomuudesta. Mikäli ei ole riittäviä todisteita siitä, että rikoksessa on yritetty tietoisesti salata varojen alkuperää, voidaan henkilö

tuomita tuottamuksellisesta rahanpesusta. Tämän lisäksi syytetyn tulee olla ollut törkeän huolimaton, eikä tahallisuutta voida todistaa. Rangaistusta tuottamuksellisesta rahanpesusta voidaan pitää kovana, sillä rangaistukseksi tuottamuksellisesta rahanpesusta voidaan tuomita sakkoja tai maksimissaan kaksi vuotta vankeutta, kuten myös rahanpesusta. Erona on siis vain se, ettei tuottamuksellisessa rahanpesussa tekoon liity lainkaan tahallisuutta. Tuottamuksellisesta rahanpesusta säädetään rikoslain 32 luvun 9 §:ssä. (Talousrikos/c.)

Rahanpesurikkomus on rahanpesun rikosnimikkeistä alhaisin. Rikoslain 32 luvun 10 §:ssä on säädetty rahanpesurikkomuksesta. Tähän rikosnimikkeeseen liittyy vahvasti se, että saatu rikollinen hyöty on mitätöntä tai hyvin pientä. Taustalla ei myöskään saa olla aiempia rikkomuksia rahanpesuun liittyen. Rahanpesurikkomuksesta rangaistuksena on sakkoja. (Talousrikos/c.) Rahanpesurikkomus saattaa edeltää tarkoituksellisesta tai tuottamuksellisesta rahanpesusta, mutta tällöin taustalla on usein myös törkeää huolimattomuutta. (Jukarainen & Muttilainen 2015, 19.)

3.2 Rahanpesudirektiivit EU:ssa sekä niiden vaikutukset Suomeen

Euroopan unioni on julkaissut vuosien saatossa useita rahanpesudirektiivejä, joiden tarkoituksena on yhdenmukaistaa jäsenvaltioiden toimintatapoja sekä rangaistuksia rahanpesuun liittyen. Direktiivien pohjana on toiminut FATF:n antamat suositukset. FATF, eli Financial Action Task Force on Money Laundering, on kansainvälinen toimintaryhmä, jonka G7-maat ovat perustaneet vuonna 1989 edistämään rahanpesun torjuntaa. Direktiivejä on julkaistu yhteensä viisi, vuodesta 1991 alkaen. (Finanssivalvonta n.d, Rahanpesu n.d.) Seuraavaksi perehdytään tarkemmin kunkin direktiivin sisältöön.

3.2.1 Ensimmäinen rahanpesudirektiivi

Ensimmäinen rahanpesudirektiivi 91/308/ETY annettiin vuonna 1991 rahanpesun estämiseksi Euroopan unionin rahoitusjärjestelmässä. Direktiivillä

velvoitettiin jäsenvaltiot muuttamaan lainsäädäntöään yhteneväisemmäksi, niin rahanpesun kieltämiseksi, kuin sen estämiseksi. Direktiivillä myös määrättiin pankit ja muut luottolaitokset todentamaan asiakkaidensa henkilöllisyydet sekä säilyttämään todentamistietoja vähintään viiden vuoden ajan. Direktiivi velvoitti pankit ja muut luottolaitokset myös tutkimaan asiakkaidensa epäilyttäviä liiketoimia sekä dokumentoimaan epäilyttävät liiketoimet siten, että ne ovat tarvittaessa helposti viranomaisten saatavilla. Suomessa direktiivi implementoitiin 1.3.1998 (30.1.1998/68). (D 91/308/ETY.)

3.2.2 Toinen rahanpesudirektiivi

Seuraava uudistus rahanpesudirektiiviin tehtiin vuonna 2001 (2001/97/ETY). Uudistuksen myötä rahanpesudirektiivi päivitettiin vastaamaan toiveita, joita komissio, jäsenvaltiot ja Euroopan parlamentti olivat esittäneet. Rahanpesun määritelmää laajennettiin uudistuksen myötä, jotta se kattaisi jatkossa laajemmin erilaisia sekä tunnistaisi enemmän erilaisia rahanpesun esirikoksia. Samalla laajennettiin direktiivin soveltamisalaa huomattavasti pelkistä pankeista ja luottolaitoksista muhin liiketoiminnan aloihin. Suomessa laki rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä astui voimaan vuonna 2003. (D 2001/97/EY, Laki rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain muuttamisesta 365/2003, A 890/2003.)

3.2.3 Kolmas rahanpesudirektiivi

Kolmannessa rahanpesudirektiivissä, eli 2005/60/EY, otettiin ensimmäistä kertaa huomioon myös terrorismin rahoittamisen torjuminen. Direktiivillä haluttiin jälleen tiukentaa rahanpesuun liittyviä säädöksiä, sillä rahanpesu ja terrorismin rahoittaminen olivat olleet suuressa kasvussa. Uudistuksen myötä myös osalle toimialoista määrättiin velvollisuus rekisteröityä valvontarekisteriin ennen toimintansa aloittamista. Uudistuksen tarkoituksena oli myös jälleen kerran yhdenmuukaistaa jäsenvaltioiden lainsäädäntöä koskien rahanpesua. (D 2005/60/EY.) Suomessa kolmas rahanpesudirektiivi implementoitiin vuonna 2008 lailla

rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä 503/2008).

3.2.4 Neljäs rahanpesudirektiivi

Neljäs rahanpesudirektiivi kumosi aikaisemman, eli kolmannen rahanpesu direktiivin (2005/60/EY) ja se annettiin vuonna 2015 (EU 2015/849). Tämä direktiivi on myös se, joka toi myös aikanaan Suomeen suurimmat muutokset sekä erityisesti ne muutokset, joihin tässä opinnäytetyössä perehdytään. Uudistuksen myötä jäsenvaltioiden tuli tehostaa rahanpesun torjuntaa aloilla, joilla oli suuremmat riskit rahanpesuun sekä terrorismin rahoittamiseen. Uudistuksella lisättiin asiakkaiden tuntemisvaatimukseen myös tosiasiallisten edunsaajien tunnistaminen. Uudistuksen myötä myös riskiarvioiden säännöllinen päivittämien tuli osaksi niiden laatimista. Riskiarvion sisällön laajuutta myös laajennettiin sisältämään toimenpiteet, joilla havaittuja riskejä tullaan pienentämään. Uudistuksella luotiin myös sääntely ilmoitusvelvollisten laiminlyönteihin. Jatkossa, jos ilmoitusvelvollinen oli laiminlyönyt tuntemisvelvollisuuksiaan ja jäi siitä kiinni, tulitaisiin hänet tuomitsemaan rahanpesulain (444/2017) 8 luvun 1§ mukaan sakkoihin. (D EU2015/849.)

Neljännellä rahanpesudirektiivillä pyrittiin myös helpottamaan ja sujuvoittamaan eri jäsenvaltioiden rahanpesunselvityskeskusten yhteistyötä sekä tietojen omaloitteisesta jakamisesta muiden jäsenvaltioiden toimijoiden kanssa. Lisäksi direktiivin 9:ssä artiklassa mahdollistettiin komissiolle valta antaa maakohtaisia säädöksiä kolmansia maita kohtaan, joiden rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisen toiminta komissio koki puutteelliseksi. (D EU 2015/849.)

Suomessa direktiivi implementoitiin vuonna 2017, kun laki rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämisestä astui voimaan (Rahanpesulaki 444/2017).

3.2.5 Viides rahanpesudirektiivi

Uusin, eli viides rahanpesudirektiivi (EU 2018/843) annettiin vuonna 2018 ja sillä muutettiin seuraavia direktiivejä: 2009/138/EY, 2013/63/EY ja EU

2015/849. Viidennen rahanpesudirektiivin taustalla vaikuttaa vahvasti ajatus luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyyn liittyen sekä toisaalta kyseisten tietojen vapaampi liikkuvuus. Uudistuksen myötä toimijat, jotka pitävät erilaisia rekistereitä luonnollisista henkilöistä, velvoitettiin ilmoittamaan rekisterissä olevista tiedoista tietojen kohteelle. Kyseistä velvollisuutta ei kuitenkaan sovelleta silloin, kun kyseisen henkilön tietojen käsittelyn tarkoituksena on rikoksen ennaltaehkäisy. Rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen liittyvät tiedot olisivat jatkossa myös ainoat tiedot, joita rekistereissä tulisi säilyttää, eli rekisterissä ei saisi enää säilyttää henkilötietoja. (D EU 2018/43.)

Viidennen rahanpesudirektiivin taustalla olivat vahvasti Eurooppaan kohdistuneet terrori-iskut. Lisäksi, kuten aiemmissakin uudistuksissa, viidennellä rahanpesudirektiivillä tarkennettiin ja laajennettiin asiakkaan tuntemisten ja tunnistamisen määritelmiä. Suomessa ei viidennen rahanpesudirektiivin johdosta säädetty varsinaista uutta rahanpesulakia, vaan direktiivi implementoitiin uudistamalla voimassa olevaa rahanpesulakia (444/2017). Direktiiviä kuitenkin mukailivat myöhemmin annetut lait pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä (571/2019) sekä laki virtuaalivaluuttojen tarjoajista (572/2019). (Rahanpesu n.d, Valtiovarainministeriö n.d.)

4 Haastattelut

4.1 Haastattelujen runko

Opinnäytetyötä varten haastateltiin sekä kirjanpidon- että tilintarkastuksen ammattilaisia. Haastateltavia valittaessa pyrittiin tutkimukseen saamaan mahdollisimman erilaisia sekä erikokoisia haastattelun kohteita. Haastattelut suoritettiin kasvotusten haastateltavien kanssa ja lähdemateriaalina toimii haastattelun aikana tehdyt muistiinpanot. Haastattelut on kirjoitettu lopulliseen muotoonsa muistiinpanojen pohjalta. Haastateltavat tahtoivat pysyä nimettöminä opinnäytetyössä, joten haastatteluissa viitataan ainoastaan henkilöön tai yritykseen. Myös GDPR:n (General Data Protection Regulation) eli yleisen tietosuojasetuksen

vaatimukset puoltavat haastateltavien pitämistä nimettöminä. Haastattelun runkona toimivat seuraavat kysymykset:

1. Miten koet rahanpesulakiuudistuksen vaikuttaneen työskentelyysi?
2. Koetko, että uudistus on onnistunut?
3. Koetko uudistuksen auttaneen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä?
4. Koetko, että uudistuksessa on otettu huomioon pienet ja keskisuuret toimijat?
5. Mitä palautetta haluaisit antaa uudistuksesta?
6. Miten itse kehittäisit uudistusta?

4.2 Haastattelu 1

Ensimmäisenä haastateltavana oli helsinkiläinen yksityisyrittäjä. Yrittäjä ei kokenut rahanpesulakiuudistuksen tuoneen mitään uutta hänen työskentelyynsä. Tämä johtui suureksi osaksi siitä, ettei yrittäjä ollut reagoinut uudistukseen muuten kuin liittymällä rahanpesurekisteriin ja maksamalla liittymismaksun. Yrittäjä ei kokenut uudistusta kovinkaan onnistuneeksi, vaan hän koki uudistuksen olevan jälleen yksi keino rahastaa yrityksiä, vaikka maksut pieniä olivatkin. Lisäksi yrittäjä koki uudistuksen lisänneen uusia byrokraattisia tasoja käytännöntyön tekemiseen. Yrittäjä uskoi, että tietyissä tilanteissa uudistuksesta saattaa olla hyötyä, mutta koki hyötyjen tulevan esiin vain suurissa yrityksissä, joissa on enemmän kirjanpitäjiä sekä organisaation tasoja. Yrittäjän asiakaskunta on hyvin vaikiintunutta ja asiakassuhteet ovat pisimmillään kestäneet jo lähes 40 vuotta. Hänen mielestään tämän kokoisten toimijoiden kohdalla riskiarvion tekeminen on turhaa. Yhden ihmisen hoitaessa koko asiakkaan kirjanpidon havaitaan sieltä helposti myös erilaiset epätavallisuudet. Luottamus ja toimien laillisuus on vahva oletusarvo, kun asiakassuhteet ovat olleet pitkiä.

Yrittäjä kuitenkin totesi, että ymmärtää, että isoimpien toimijoiden kohdalla riskiarvion tekeminen on tärkeää sekä sen miksi tällaista uudistusta on tarvittu. Kun samaa isoa asiakasta hoitaa monet eri tahot ja kukin taho keskittyy vain tiettyyn osa-alueeseen, kuten osto- tai myyntilaskutukseen, ei asiakkaan toimia välttämättä nähdä kokonaisuutena, jolloin selkeät raamit ja ohjeistus on tarpeen. Yrittäjä kuitenkin ihmetteli, että miksi kaikkia toimijoita, joilla on täysin erilaiset asiakaskunnat sekä toiminnot kohdellaan samalla tavalla ja miksi kaikilta vaaditaan samaa? Yrittäjä myös kyseenalaisti asiakkaiden tunnistamisen protokollan. Miksi hänen tulee tarkistaa ja säilyttää asiakkaiden passikopioita. Esimerkiksi nykyisin jokaisen asiakassuhteen alussa asiakas valtuuttaa tilitoimiston käyttämään OmaVero -palvelua asiakkaan puolesta vahvalla Suomi.fi tunnisteella. Eikö tämän pitäisi jo olla riittävä tapa varmistua siitä, että kyseessä on juuri se henkilö, joka asiakkaan on todettu olevan. Eihän kirjanpitäjillä ole ammattitaitoa sen tunnistamiseen onko passi aito vai väärennetty.

Kuten edeltä käy ilmi, yrittäjän palaute uudistuksesta ei ollut kovin hyvä. Yrittäjä koki uudistuksen pienelle toimijalle lähes täysin turhana. Lisäksi hänen mukaansa uudistus vain lisää byrokratiaa ja kerroksia viranomaistoimijoiden jo nykyiselläänkin monimutkaisiin tasoihin. Kehitysehdotuksena hän esitti erottelua toimijoiden koon mukaan. Hänen mukaansa tasoja tulisi muokata siten, että ne soveltuisivat paremmin kunkin kokoluokan toimijoiden realistisiin sekä oikeasti merkittäviin ongelmakohtiin, niin että uudistus ennemminkin auttaisi kuin hankaloittaisi toimintoja.

4.3 Haastattelu 2

Toisena haastattelun kohteena oli tilitoimisto, jossa työskenteli viisi ihmistä. Haastattelin yrityksen toimitusjohtajaa, joka toimii myös yrittäjänä kyseisessä yrityksessä. Kyseinen tilitoimisto oli kuluvan kesän aikana tehnyt rahanpesulakiuudistuksen vaatiman riskianalyysin, toisaalta lähinnä siksi että, olisi jotain näyttävää, jos aluehallintovirasto pyytää näyttöä lomakkeen olemassaolosta. Riskianalyysiä tehtäessä kävi ilmi, että monet raportin kohdat ovat täysin turhia tilitoimiston kokoiselle toimijalle. Esimerkiksi sisäisen valvonnan sekä kontrollien

toteuttaminen on mahdotonta. Yrityksen asiakaskunta oli myös hyvin pitkäaikaisista, kuten ensimmäisenkin haastateltavan, mutta kattoi lisäksi myös muutamman isomman kansainvälisen konsernin Suomalaisia tytäryhtiöitä. Haastattelun aikana kävi selväksi, että myös tässä yrityksessä yksi ihminen hoiti pääasiallisesti alusta loppuun omien asiakkaidensa kirjanpidon. Haastateltava myös kertoi, että pitkien asiakassuhteiden ansiosta asiakkaat olivat tulleet hyvin tutuiksi, kuten myös heidän tapansa toimia liike-elämässä. Tämän myötä väärinkäytökset ja epäilyttävät tapahtumat asiakkaiden rahaliikenteessä on helppo havaita.

Varsinaisesti mitään uusia työtapoja uudistus ei tähän yritykseen ollut tuonut, pois lukien riskiarviolomakkeen täyttämisen aluehallintovirastoa varten. Myös tämä yrittäjä koki, ettei uudistus ole suunnattu heidän kokoiselleen toimijalle, vaan kohteena ovat olleet enemmänkin isommat toimijat, joilla tiedonkulku eri tahojen välillä sekä massat aineistoissa ovat huomattavasti suuremmat. Isommissa yrityksissä kirjanpitäjät eivät välttämättä tunne asiakkaansa koko liiketoimintaa, eivätkä koskaan näe asiakkaansa koko kokonaisuutta, joten heidän on silloin hyvin vaikeaa myöskään havaita epäilyttäviä tapahtumia. Jos käsittelyssä on ainoastaan ison yrityksen liiketoiminnan yksi osa, eikä tunneta tai tiedetä mitä muissa liiketoiminnan osissa tapahtuu, voi yrityksen todellinen tilanne jäädä helposti varjoon.

Konkreettisia kehitysehdotuksia yrittäjällä ei ollut antaa. Hän kuitenkin koki tarpeelliseksi sanoa sen, ettei tämän kokoisille toimijoille tulisi ainakaan tulevaisuudessa asettaa lisää velvollisuuksia kuin nyt. Palautteena uudistuksesta hän tahtoi välittää sellaisen viestin, että uudistuksia laadittaessa otettaisiin huomioon eritoimijoiden realistiset vaateet, ettei viiden ihmisen toimistoa kohdella samalla tavalla kuin esimerkiksi 100 työntekijän toimistoa.

4.4 Haastattelu 3

Kolmantena haastateltavana oli myös yksityisyrittäjä. Hän oli tosin vasta yrittäjä taipaleensa alussa, sillä yritystoiminta oli käynnistynyt vasta muutama vuosi sitten. Yrittäjä oli rekisteröitynyt rahanpesurekisteriin, muttei muuten ollut vielä

ehtinyt tutustumaan rahanpesulainsäädännön vaatimuksiin muun toimintansa ohella. Hän koki, että asiasta tulisi olla hieman enemmän tietoa esillä ja saatavilla siten, että sitä ei voisi ohittaa yritystä perustettaessa. Haastattelun aikana hän kuitenkin totesi, ettei tämä asia ole ollut hänen prioriteettinaan verrattuna muuhun päivittäiseen tekemiseen yritystoiminnan käyntiin saamisen kanssa. Haastateltavalla oli myös hankkinut osan asiakkaistaan alihankintana muilta tilitoimistoilta, jolloin hän näki, että kyseisillä alihankkijoilla oli pääasiallinen vastuu rahanpesun valvomisesta kyseisten toimeksiantojen osalta.

Haastateltava pohti myös asetettuja vaatimuksia sisäisestä valvonnasta sekä asiakkaiden tunnistamisesta. Hän totesi, että hän on asioinut kaikkien asiakkaidensa kanssa kasvotusten sekä puhelimesta sekä saanut kaikilta asiakkailtaan valtuudet jo aiemmin mainittuun OmaVero -palveluun. OmaVero -palvelun valtuus annetaan pankkitunnuksilla, joten haastateltava uskoi kaikkien asiakkaidensa olevan juuri he, ketä väittivätkin olevansa. Lisäksi hän totesi, että hänen nykyiset asiakkaansa olivat suurelta osin hyvin pieniä toimijoita, yksityisyrittäjiä sekä toiminimiä, jolloin asiakkaiden aineistot sekä liiketoiminta on hyvin pientä ja tällöin myös epäilyttävä toiminta on helppo huomata.

Palautteena uudistuksesta yrittäjä sanoi, että olisi toivonut jo yritystä perustaessa saaneensa enemmän tietoa siitä, mitä kuuluu tehdä rahanpesurekisterin oikeellisen käytön takaamiseksi. Hän myös sanoi, ettei ole vielä kokenut riskiarviolomakkeen täyttöä oleelliseksi, kun yrittäjän asiakaskunta sekä ylipäänsä koko liikeidea oli vasta rakentumassa. Tällä hän siis tarkoitti erityisesti sitä, mitä tuotteita hän esimerkiksi tarjoaa asiakkailleen. Kehitysehdotuksena oli lisätä yritystä perustaessa rahanpesurekisteriin liittyminen mukaan jo olemassa olevaan prosessiin siltä osin, kun perustettavan yrityksen liiketoimi kuuluu rahanpesulainsäädännön piiriin. Näin ollen rekisteriin liittymistä ei pystyisi sivuuttamaan yritystä perustettaessa.

4.5 Haastattelu 4

Neljäntenä haastateltavana toimi helsinkiläinen pitkään alalla toiminut tilitoimiston toimitusjohtaja. Tilitoimistossa toimi haastateltavan lisäksi kaksi kirjanpitäjää. Haastattelussa selvisi, ettei uudistus ollut muuttanut tämänkään toimijan työntekoa. Hän kertoi, että tilitoimisto oli laatinut riskianalyysin aluehallintovirastolle, mutta eivät olleet tämän lisäksi kokeneet tarvetta muille toimenpiteille. Haastateltava kuitenkin kertoi, että kokee lähtökohtaisesti uudistuksen onnistuneeksi juuri siksi, ettei sillä ole ollut mitään vaikutuksia yrityksen päivittäiseen työskentelyyn. Hän kuitenkin ilmaisi, ettei ollut tyytyväinen uudistuksen myötä tulleeseen uuteen maksuvelvollisuuteen, vaikka se olikin kertaluontoinen eikä kovin suuri.

Myöskään haastateltavan yrityksellä ei ollut tullut tarvetta ilmoittaa rahanpesuepäilyksistä rekisteriin. Haastateltava myös totesi, että he ovat luonnollisesti jo ennen uudistustakin seuranneet asiakkaidensa rahaliikennettä siten, että ovat havainneet siinä mahdollisesti esiintyviä epäilyttäviä toimia. Haastattelusta kävi kuitenkin ilmi, että haastateltava uskoi siihen, että uudistus on tuonut isojen toimijoiden kohdalla hyviä uusia rakenteita sekä selkeyttä rahanpesun seurantaan. Hän myös uskoi, että kansainvälinen viranomaistyö on helpottunut uudistuksen yhdenmukaistavien vaikutusten myötä. Tosin hän huomautti, että Suomessa EU-tason uusitukseen suhtaudutaan usein hieman tarkemmin kuin muissa jäsenmaissa, joissa ongelmia on enemmän. Suomea onkin pidetty jo pitkään Euroopan unionin mallioppilaana. Suomessa talouteen liittyvä valvonta ja seuranta on muutenkin varmasti tarkempaa kuin yleisesti kansainvälisellä tasolla.

Haastateltava koki, että uudistuksessa kaikkia toimijoita, koostaan huolimatta, kohdeltiin tasavertaisesti, mikä on omalla tavallaan hyvä asia. Hänkään ei kuitenkaan kokenut uudistuksen tuoneen omalle toiminnalleen lisäarvoa, eikä uskonut sen tuoneen lisäarvoa myöskään muille saman kokoluokan toimijoille. Pienillä toimijoilla sisäisen valvonnan mahdollisuudet ja keinot ovat melko heikot. Haastateltava kertoi, ettei omien työstettävien asiakkaidensa lisäksi ehdi seuraamaan muiden yrityksessään työskentelevien kirjanpitäjien työtä. Hän

myös kertoi, että kaikki hänen yrityksessään nykyisin työskentelevät kirjanpitäjät ovat pitkään alalla olleita päteviä ihmisiä, eikä heitä ole hänen mukaansa siinä mielessä tarvetta vahtia vain vahtimisen ilosta. Mikromanagerointi ei ole kenenkään etu tämänkokoisen toimijan kohdalla.

Uudistuksen palautteena haastateltava toivoi selkeämpää tiedotusta aiheeseen liittyen sekä kattavampaa dataa siitä saaduista hyödyistä. Edellä mainittu kuitenkin lähinnä vain uteliaisuudesta uudistuksen tuloksiin ja vaikutuksiin liittyen. Hän ei kokenut, että uudistukseen liittyen olisi juurikaan kehitettävää, sillä hän ei kokenut, että uudistus olisi juurikaan vaikuttanut hänen työhönsä. Haastattelun aikana kävi myös ilmi, ettei koko asia ollut oikeastaan juurikaan kerennyt työkiireessä liikkumaan haastateltavan ajatuksissa juurikaan.

5 Haastatteluiden analysointi

Kun analysoidaan haastatteluissa käytyjä keskusteluja, on niiden suunta mielestäni melko selkeä. Jokainen pienen tilitoimiston omistaja tai kyseisessä paikassa työskentelevä koki uudistuksen kokonaisuudessaan melko hyödyttömäksi itselleen ja omalle liiketoiminnalleen. Haastatteluissa ilmeni paljon samankaltaisuuksia. Ehkä suurimpana huomiona oli se, ettei haastateltavat kokeneet millään tavalla olleensa uudistuksen laatijoiden tutkalla. Tällä tarkoitetaan sitä, että uudistuksella vaaditut toimet olivat keskitetty lähes pelkästään suurille toimijoille. Haastatellut kokivat, että velvollisuudet ja toimet, jotka heidän oli täytettävä, olivat heidän kannaltaan turhia. Haastateltavat ymmärsivät uudistuksen perusteet, mutta olivat pettyneitä sen vaatimusten ja edellytysten mustavalkoisuuteen.

Jos perehdytään esitettyihin kysymyksiin yksityiskohtaisemmin kysymys kerrallaan, voidaan vastauksia tulkita kattavammin. Lähes kukaan haastateltavista ei ollut kokenut lakiuudistuksen vaikuttaneen omaan työskentelyynsä. Suurimmalla osalla haastateltavista oli pitkä kokemus alasta ja rutinoituneet toimintatavat. Haastateltavilla oli myös paljon ammattitilpeyttä, jolloin asiakkaiden seuraaminen ja oikeisiin valintoihin ohjaaminen on tärkeää myös ilman siihen

velvoittavaa lainsäädäntöä. Toista kysymystä sivusimme jo aiemmin, haastateltavat eivät pitäneet uudistusta kannaltaan onnistuneelta, vaan kokivat jääneen hieman unholaan uudistusta laadittaessa. Kukaan haastateltavista ei myöskään ollut joutunut tekemään rahanpesuilmoituksia rekisteriin.

Haastateltavat kokivat uudistuksen kuitenkin auttaneen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä, tosin lähinnä vain isojen toimijoiden kohdalla sekä kansainvälisessä yhteistyössä. Kun prosessit ovat hajautuneet isojen toimijoiden sisällä on hyvä että, toimijoilta vaaditaan laajaa sisäistä valvontaa helpottamaan epäkohtien havaitsemista sekä kitkemistä. Haastateltavat myös uskovat uudistuksen ja sen myötä yhteneväisemmän linjan Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä helpottavan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen kitkemistä, jos kaikki jäsenvaltiot noudattavat rahanpesuun liittyvää lainsäädäntöä samanlaisella pieteetillä kuin Suomessa on tapana. Uudistukseen liittyvän palautteen osalta suuria kehitysehdotuksia ei juurikaan ilmennyt. Suurimpana palautteena oli uuden yrittäjän ajatus siitä, että rekisteriin liittyminen sekä siitä kertominen uusille yrittäjille olisi isompi osa yrityksen perustamisen prosessia aloilla, jotka kuuluvat ilmoitusvelvollisuuden piiriin. Haastateltavat toivoivat myös muutosta siihen, miten yrityksiä luokitellaan kokonsa perusteella. He kuitenkin toisaalta myös ymmärsivät, ettei tämä välttämättä ole mahdollista, sillä tällöin tietyn kokoisen tilitoimiston perustaminen loisi mahdollisuuksia väärinkäytöksille sekä voisi jopa mahdollistaa rikollista toimintaa. Pienten toimistojen osalta voisi tutkia myös mahdollisuutta sitouttaa velvollisuuksia toimijoiden historiaan alalla sekä työurien pituuteen liittyen. Tämä voisi olla hyödyllistä varsinkin pienille, pitkään alalla toimineille, yrittäjille.

6 Toimenpiteet tilitoimistoissa

Tutkimukseni mukaan pienet tilitoimistot eivät ole juurikaan muuttaneet käytäntöjään uudistuksen myötä. Rahanpesurekisteriin liittymistä sekä riskiarvioanalyysia lukuun ottamatta toiminnot jokapäiväisessä arjessa ovat pysyneet melko samoina kuin ennen uudistusta. Ja kuten aiemmin todettu, haastateltavilla ei myöskään ollut tullut tarvetta tehdä ilmoituksia rahanpesurekisteriin

epäilyttävistä liiketoimista. Uskon kuitenkin, että uudistus on tuonut isoihin tilitoimistoihin tietynlaisia uusia toimintatapoja. En kuitenkaan käsitellyt näitä tässä tutkimuksessa sen tarkemmin, joten en pysty toteamaan, että mitä mainitut uudet toimintatavat ovat. Turvallista on kuitenkin todeta, että uudistuksen tuomat velvoitteet ovat jääneet vielä melko tuntemattomiksi pienempien toimijoiden osalta. Epäselvää on se, mitä heiltä käytännössä vaaditaan ja miksi. Suurin osa haastateltavista toimijoista oli pitkään alalla toimineita sekä asiakasrakenteeltaan hyvin samankaltaista. Huomionarvoista on se, että haastateltavien toimintatavat olivat hyvin rutinoituneita, jolloin uudistuksiin reagoiminen erityisesti niin sanotusti vapaaehtoisesti on ehkä jopa epätodennäköistä. Jos ja kun asiasta huomautettaisiin, saatettaisiin toimijat saamaan korjaamaan toimintatapojaan vastaamaan uudistuksella vaadittuja asioita.

7 Kehitysehdotukset

Kehitysehdotusten osalta haastateltavat olivat melko vaisuja. Moni haastateltavista ei arkikiireidensä ohella ollut ehtinyt miettimään tai ylipäänsä muutenkaan keksimään juurikaan konkreettisia kehitysehdotuksia. Pääsääntöisesti koettiin, että uudistuksen tuomat vaateet olivat jääneet epäselviksi. Kehityskohteenä kuitenkin toivottiin selkeämpää tiedottamista sekä sitä, että vaatimukset eivät olisi samankaltaisia sekä isoille että pienille toimijoille. Haastateltavat kokivat, ettei pieniä toimijoita ollut otettu juurikaan huomioon uudistusta laadittaessa. Haastateltavien yhteinen kanta oli se, että edellä mainittu asia oli erittäin tärkeä ja että siihen tulisi puuttua.

Itse koen tutkimuksen tuoman tiedon perusteella, että kehitettävää olisi. Rekisteriin liityttäessä tulisi olla erilaisia polkuja erilaisille ja eri kokoisille yrityksille. Rekisteriin liityttäessä tulisi olla selkeästi kerrotuksi mitä tulee tehdä ja mitkä vaatimukset koskevat juuri kyseistä yritystä. En näe syytä sille miksi yksityisyritystä tai viiden hengen tilitoimisto joutuu pohtimaan sekä raportoimaan sisäisen valvonnan prosesseista itse itselleen, kun mahdollisuutta ja ehkä tarvettakaan tähän ei yksinkertaisesti ole. Yksi vaihtoehto voisi olla, että jo rekisteröinti vaiheessa syötettäisiin yrityksen henkilömäärä, perustiedot sekä esimerkiksi

asiakkaiden lukumäärä, jolloin myös viranomaisilla olisi paremmat mahdollisuudet tunnistaa riskitekijät helpommin.

Yritys, jolla asiakasmäärä on pysynyt samankaltaisena 20 vuoden ajan, on todennäköisesti alhaisemman riskin toimija kuin yritys, joka on juuri perustettu ja jonka asiakasmäärä suhteessa muihin samankokoisiin toimijoihin on huomattavasti suurempi. Edellä mainittu esimerkki on hyvin karrikoitu, mutta mielestäni tuo tausta-ajatuksen hyvin esille. Uskon myös, että rekisteröityminen olisi hyvä olla jo osa yrityksen perustamisen prosessia. Uskon, että jos jo yritystä perustessa yrittäjä ohjattaisiin automaattisesti rekisteröitymään rahanpesurekisteriin, asiaan perehtyminen kasvaisi sekä ymmärrys yritykselle asetetuista vaatimuksista olisi selkeämpää. Lisäksi olisi tärkeää teroittaa yrityksille, että miksi rekisteröitymistä ja ylipäättään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen seuranta ja estämistä edes vaaditaan tietyillä aloilla. Tällöin saataisiin varmasti myös asenteita sekä ennakkoluuloja käännettyä positiivisempaan suuntaan ja uudistuksen hyödyt saataisiin käytäntöön mahdollisimman hyvin.

8 Päätäntö

Tässä luvussa käydään läpi koko tutkimukseen liittyvät ajatukseni sekä se, miten koen tutkimuksen onnistuneen. Lisäksi pohditaan, saavuttiko tutkimus sille asetetut tavoitteet ja perehdytään sen luotettavuuteen.

Mielestäni tutkimuksen taustoitukset sekä tiedon hankinta onnistuivat kokonaisuudessaan erityisen hyvin. Mielestäni sain kerättyä tietoa riittävällä laajuudella sekä lähteistä, joiden takana voin rehellisesti seistä. Kaiken kaikkiaan uskon, että tutkimuksen teoriapuoli on hyvin kattava ja tuo lukijalle riittävät pohjatiedot tutkimusongelmaan liittyen sekä perehdyttää lukijan rahanpesulakiuudistuksen taustoihin sekä siihen miksi uudistusta on tarvittu. Tekstillisesti teoriaosuus sekä erityisesti lainsäädännön kehityksen läpikäynti saattaa olla hieman raskasta luettavaa. En kuitenkaan kokenut, että tämän tyyppiseen tutkimukseen olisi tarvittu vielä lisäksi erillisiä taulukoita tai tarkempaa dataa luvuista. Tämä perustuu siihen, ettei tutkimus perehtynyt tarkemmin siihen, miten uudistus yleisesti

on toiminut vaan siihen, miten tilitoimistoissa uudistus on otettu vastaan. Tarkoituksena on tietysti ollut tuottaa lukijalle mahdollisimman helppolukuinen kokonaisuus, jossa koen, että onnistuin riittävällä tasolla.

Kun pureudutaan tarkemmin haastatteluihin uskon, että sain niiden avulla käsiteltyä aihetta riittävän laajasti. Tarkoituksena oli kerätä dataa kvalitatiivisesti kattavan tutkimuksen edellyttämässä laajuudessa ja koenkin, että toimijoita saatiin haastateltua riittävällä kattavuudella. Uskon myös onnistuneeni hyvin haastateltavien valinnassa. Haastateltavina oli tutkimuksen aiheena olevien toimijoiden kokoluokasta riittävän erityyppisiä toimijoita, niin koon, kuin taustojenkin osalta. Luotettavuuden osalta puolestaan koen, että kaikkien haastateltavien samantyyppinen näkemys erityisesti uudistuksen ongelmista pienten toimijoiden keskuudessa luo riittävän kattavan ja luotettavan kuvan siitä, miten uudistus on otettu vastaan sekä mitä siitä ajatellaan.

Pohdittaessa sitä, vastasiko tutkimus sille alussa esitettyihin kysymyksiin, koen työn tältä osin onnistuneeksi. Mielestäni kaikkiin tutkimuksen alussa esitettyyn neljään kysymykseen pureuduttiin sekä saatiin vastattua kattavasti erityisesti haastattelujen lopputuloksena. Näin ollen uskon lukijan saavan vastaukset tutkimuksen ongelmiin.

Lisäksi koen tutkimuksen luotettavaksi. Haastateltavat toimijat olivat kaikki oman alansa ammattilaisia sekä heidän keskinäinen erilaisuutensa toimialan sisällä lisää tutkimuksessa esitetyn näkökulman laajuutta. Mielestäni käyttämäni lähteet ovat luotettavia ja asianmukaisia. Käyttämäni lähteet olivat pääosin viranomaisten taholta, lainsäätäjiltä sekä kirjallisuuslähteistä tunnetuilta kirjoittajilta sekä julkaisijoilta, joten uskon vahvasti, ettei lähteiden osalta tarvitse kokea puuteellisuuden tunnetta.

Kokonaisuudessaan koen, että tutkimus on laadukas ja kattaa tutkimuksen aihealueen riittävästi sekä laadukkaasti. Näin ollen voin luovuttaa tutkimuksen eteenpäin ylpeydellä. Uskon myös, että tutkimuksesta on hyötyä myös laajemmallekin lukijakunnalle. Uskon onnistuneeni kirjoittamaan helposti

ymmärrettävää tekstiä, jota myös asiaan vähemmän perehtynyt pystyy luke-
maan ja ymmärtämään sekä sisäistämään mistä tutkimuksessa on kyse.

Lähteet

Aluehallintovirasto. 2021. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen – ohje ilmoitusvelvolliselle. <https://avi.fi/documents/25266232/60926372/Rahanpesun+ja+terrorismin+rahoittamisen+est%C3%A4minen+-ohje.pdf/4f2798b3-4ad5-26b1-ce6a-b900f7060a5c?t=1623242533332>. Viitattu 04.09.2022.

Aluehallintovirasto. 2021. Riskiarvion laatiminen – ohje ilmoitusvelvolliselle. Viitattu 04.09.2022. <https://avi.fi/documents/25266232/60926372/Riskiarvion+laatiminen-ohje.pdf/fe897c08-1610-e99e-9207-e7d617d13be5/Riskiarvion+laatiminen-ohje.pdf?t=1633974833939>. Viitattu 04.09.2022.

D (EU) 2015/849. Neljäs rahanpesudirektiivi. <https://eurlex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A32015L0849>. Viitattu 12.09.2022.

D (EU) 2016/679. Luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta. <https://eurlex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A32016R0679>. Viitattu 12.09.2022.

D (EU) 2018/843. Viidennes rahanpesudirektiivi. <https://eurlex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A32018L0843>. Viitattu 12.09.2022.

D 91/308/ETY. Ensimmäinen rahanpesudirektiivi. <https://eurlex.europa.eu/legal-content/FI/ALL/?uri=CELEX:31991L0308>. Viitattu 12.09.2022.

Finanssivalvonta. N.d. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen. <https://www.finanssivalvonta.fi/rahanpesun-estaminen/>. Viitattu 14.09.2022.

Jukarainen, Pirjo & Muttilainen, Vesa 2015. Rahanpesun ja terrorismin rahoituksen kansallinen riskiarvio 2015. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 117. Suomen Yliopistopaino, Tampere. [Http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/97954/Raportteja_117_verkko.pdf?sequence=1&isAllowed=y](http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/97954/Raportteja_117_verkko.pdf?sequence=1&isAllowed=y). Viitattu 26.09.2022.

Keskusrikospoliisi 2012. Rahanpesun torjunnan parhaat käytänteet. Rahanpesun selvittelykeskus. <https://docplayer.fi/557122-Keskusrikospoliisi-rahampesun-selvittelykeskus-rahampesun-torjunnan-parhaat-kaytanteet.html> Viitattu 25.09.2022.

Keskusrikospoliisi 2019. KRP:n Rahanpesun selvittelykeskus jähdytti viime vuonna liiketoimia yli 5,2 miljoonaa euroa – viranomaisten haltuun saamien, rikoksella hankituiksi epäiltyjen varojen määrä kaksinkertaistui. <https://poliisi.fi/-/krp-n-rahampesun-selvittelykeskus-jaadytti-viime-vuonna-liiketoimia-yli-5-2-miljoonaa-euroa-viranomaisten-haltuun-saamien-rikoksella-hankituiksi-epailtyjen-varojen-maara-kaksinkertaistui>. Julkaistu 24.1.2019.

Laki rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä annetun lain muuttamisesta 365/2003. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2003/20030365>. Viitattu 30.09.2022.

Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä 503/2008. <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2008/20080503>. Viitattu 30.09.2022.

Rahanpesu.fi. N.d a. Rahanpesu. <https://rahampesu.fi/rahampesu>. Viitattu 10.09.2022.

Rahanpesu.fi. N.d b. Lainsäädäntö. <https://rahampesu.fi/lainsaadanto>. Viitattu 10.09.2022.

Rahanpesulaki 28.6.2017/444. Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170444>. Viitattu 18.10.2020.

Ranta-aho, Markku 2013. Tahrat pois rahasta. Katsaus rahanpesulainsäädäntöön ja - rikollisuuteen. Haaste 3/2013. <https://docplayer.fi/213317861-Talous-harmaan-talouden-torjunta-s-4-rikollisuuden-kustannukset-s-7-lama-ja-rikollisuus-s-13-talousrikostutkinnan-haasteet-s.html>. Julkaistu 27.9.2013.